

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภค เครื่องดื่มผสมคาเฟอีน

พรทิพย์ เผ่าพล*

รศ.ดร. กัลยา ตันศิริ**

บทคัดย่อ

เครื่องดื่มผสมคาเฟอีนหรือที่เรียกกันทั่วไปในกลุ่มผู้บริโภคว่า “เครื่องดื่มชูกำลัง” นั้นในปัจจุบันประเทศไทยมีสถิติการบริโภคเครื่องดื่มชนิดนี้มากเป็นอันดับหนึ่งของโลกในขณะที่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์นี้เป็นไปตามที่มีการโฆษณาของผู้ประกอบการธุรกิจว่าเครื่องดื่มดังกล่าวมีประโยชน์ มีสรรพคุณอะไรบ้าง ทั้งๆ ที่หากทำการศึกษาอย่างละเอียดจะพบว่าเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนมีทั้งประโยชน์และโทษในตัวเอง ขึ้นอยู่กับการเลือกที่จะบริโภคในปริมาณที่เหมาะสม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของส่วนประกอบในเครื่องดื่ม ประโยชน์และโทษจากการบริโภค เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัดในการบริโภคเพื่อไม่ให้มีการบริโภคมากเกินไปจนเกิดผลเสียต่อร่างกาย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เพียงแค่การสร้างความรู้ความเข้าใจยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นข้อกำหนดในการควบคุมผู้ประกอบการตัวอย่างเช่นในเรื่องกระบวนการผลิต ซึ่งได้แก่ส่วนประกอบต่างๆ ที่ใส่ลงไปในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน รวมไปถึงกระบวนการในการจำหน่าย การโฆษณาเพื่อเป็นการควบคุมและให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มชนิดนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายในการที่จะศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน โดยทำการศึกษากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งในส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป ในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และหลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดเป็นการเฉพาะสำหรับใช้กับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ที่ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขประกาศบังคับใช้ ตัวอย่างเช่น ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่องกำหนดข้อความที่ต้องแสดงในฉลากของเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน หรือประกาศสำนักงานคณะกรรมการ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาหารและยา เรื่องหลักเกณฑ์การโฆษณาเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวมายังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ เนื่องจากเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเป็นเครื่องดื่มที่ต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ เพราะเป็นเครื่องดื่มที่มีการใส่ส่วนผสมหลายอย่าง และเป็นสารที่มีผลต่อร่างกาย การบริโภคเครื่องดื่มชนิดนี้ควรอยู่ในปริมาณจำกัด ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคและการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องมีการควบคุมอย่างละเอียดและเคร่งครัดเพื่อสุขอนามัยที่ดีของประชาชน

เมื่อทำการศึกษาพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนอย่างละเอียดแล้ว ผู้ศึกษามีความเห็นว่างกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีช่องว่างที่อาจเกิดการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคได้โดยง่าย อาจเนื่องมาจากในบางเรื่องยังไม่มีกฎหมายออกมาควบคุม หรือมีการควบคุมแล้ว แต่เนื่องจากบทลงโทษไม่รุนแรง ส่งผลให้ยังคงมีการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวคือ ผู้บริโภค ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้มากขึ้น

1. บทนำ

ในปัจจุบันเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน หรือที่มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “เครื่องดื่มชูกำลังหรือเครื่องดื่มบำรุงกำลัง” เป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง ทั้งในสังคมคนทำงานและนักเรียนนักศึกษา ทำให้การใช้เวลาสำหรับการพักผ่อนลดน้อยลง เมื่อเป็นเช่นนี้เครื่องดื่มที่มีการโฆษณาและติดตลาดในประเทศมาเป็นเวลานานว่ามีส่วนช่วยในการบำรุงกำลัง ช่วยให้สดชื่น จึงเป็นตัวเลือกลำดับต้น ๆ ที่ผู้บริโภคดื่มเพื่อเพิ่มพลังงาน แต่จากการที่ผู้ศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าพบว่า แท้จริงแล้วการบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนมีผลต่อสุขภาพทั้งในแง่บวกและแง่ลบ สมควรอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าจากการบริโภคเครื่องดื่มชนิดนี้ เครื่องดื่มผสมคาเฟอีนต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ ทั้งในเรื่องปริมาณการบริโภคต่อวันและบุคคลที่สามารถบริโภคได้ เพราะเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมหลายประการ จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความใส่ใจดูแลเป็นพิเศษถึงส่วนผสมต่าง ๆ และปริมาณที่ใส่ลงไปเครื่องดื่ม โดยเฉพาะคาเฟอีนซึ่งเป็นส่วนผสมหลักของเครื่องดื่มชนิดนี้ เนื่องจากคาเฟอีนเป็นสารที่มีผลกระทบต่อร่างกายหากได้รับในปริมาณมากเกินไป อีกทั้งยังไม่เหมาะแก่การบริโภคในบุคคลบางกลุ่ม

นอกจากนี้ จากการที่เครื่องดื่มผสมคาเฟอีน มีการใส่วิตามินและสารอาหารต่าง ๆ ลงไป เพื่อเพิ่มพลังงาน เพิ่มคุณสมบัติให้กับร่างกาย แต่จากรายงานการวิจัยทางวิทยาศาสตร์

พบว่ามีการเบนซินปนเปื้อนอยู่ในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน โดยมีสาเหตุมาจากการที่วิตามินซีที่มีการเติม ลงไปในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนทำปฏิกิริยาทางเคมีกับสารกันบูดชื่อ “โซเดียมเบนโซเอต” ที่ใส่ในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เกิดเป็นสารเบนซินขึ้น ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่อันตรายอย่างมากสำหรับผู้บริโภค เพราะในปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับเรื่องนี้แต่อย่างใด นอกจากปัญหาในเรื่องสารเบนซินในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังคงมีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลเป็นพิเศษในเรื่องอื่นๆ อีก เช่น การควบคุมการโฆษณาของผู้ประกอบการธุรกิจ การควบคุมกระบวนการจำหน่าย เป็นต้น

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาต่างๆ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องนี้ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย สหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์ เพื่อจักได้นำมาเป็นแนวทางในการเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมากที่สุด

2. ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนของประเทศไทย

1) ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน

เครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เป็นอาหารควบคุมเฉพาะ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 214) พ.ศ. 2543 (ฉบับที่ 230) พ.ศ. 2544 และ (ฉบับที่ 290) พ.ศ. 2548 เรื่องเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุปิดสนิท แต่ปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเข้าใจเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ตามชื่อที่เรียกกันทั่วไปว่า “เครื่องดื่มชูกำลัง” ที่เป็นชื่อที่ผู้ประกอบการใช้เรียกเครื่องดื่มดังกล่าว จากการเรียกชื่อนี้ก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในสรรพคุณของเครื่องดื่มชนิดนี้ เนื่องจากทำให้ผู้บริโภคบางส่วนไม่ทราบว่าส่วนผสมหลักของเครื่องดื่มนี้ คือคาเฟอีน จึงทำให้ขาดความเข้าใจที่แท้จริงถึงสรรพคุณว่ามีประโยชน์หรือโทษต่อร่างกายอย่างไร เพราะคาเฟอีนเป็นสารที่ต้องมีการบริโภคอย่างจำกัด ดังนั้น ในเรื่องของชื่อหรือความหมายของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนควรมีการเผยแพร่ให้มีความรู้ความเข้าใจที่มีชัดเจนมากขึ้น

2) ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแล

ในปัจจุบันนี้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ประกอบไปด้วยหลายหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) คณะกรรมการว่าด้วยโฆษณา และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกันไปตามส่วนของตน แต่ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ประกอบการยังคงกระทำการฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้กระทำ ตัวอย่างเช่น มีการโฆษณาที่เกินกว่าความจริง เป็นต้น จาก

ปัญหาดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังไม่สามารถสร้างความเหมาะสมเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภคได้เพียงพอ

3) ปัญหาเกี่ยวกับการโฆษณาของผู้ประกอบธุรกิจ

การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการควบคุมโดยหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากจากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน พบว่า การโฆษณามีผลต่อการจูงใจให้บริโภคได้ค่อนข้างมาก ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนไว้ ทั้งที่เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22 ที่กำหนดห้ามทำการโฆษณาที่เกินความจริง เพราะเป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ส่วนในหลักเกณฑ์เฉพาะนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้มีการออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์การโฆษณาเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน ออกมาบังคับใช้กับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเป็นการเฉพาะ

ปัญหาเกี่ยวกับการโฆษณานั้นพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทั้งในส่วนหลักเกณฑ์ทั่วไปและหลักเกณฑ์เฉพาะ เช่น มีการโฆษณาที่เกินความจริง โดยมีการโฆษณาว่าเป็นเครื่องดื่มบำรุงสมอง มีวิตามินบี 12 ซึ่งในทางความจริง แม้ว่าเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนจะมีการใส่วิตามินบี 12 จริง แต่วิตามินบี 12 มีใช้ส่วนผสมหลักของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เป็นเพียงส่วนผสมที่เพิ่มเติมลงไปเท่านั้น และส่วนผสมอื่นในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน มิได้มีส่วนช่วยในการบำรุงสมองแต่อย่างใด การโฆษณาในลักษณะนี้เป็นการโฆษณาที่เกินความจริง

ส่วนหลักเกณฑ์เฉพาะตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นั้น มีปัญหาในหลายส่วนด้วยกัน อาทิเช่น ตามประกาศดังกล่าว มีข้อกำหนดห้ามการใช้นักแสดงในการโฆษณา เนื่องจากต้องการให้มีการใช้วิจารณ์ญาณบริโภคอย่างเหมาะสม ไม่เป็นการสร้างค่านิยมให้บริโภคตามบุคคลที่ตนชื่นชอบ แต่ปรากฏว่ายังคงพบการโฆษณาในลักษณะนี้อยู่ นอกจากนี้ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หลักเกณฑ์การโฆษณาเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน ฉบับแก้ไขล่าสุดนี้ ได้มีการตัดข้อความว่า “การโฆษณาเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน ต้องไม่โฆษณาในลักษณะการแถมพก หรือให้รางวัลด้วยการเสี่ยงโชค หรือมีการให้ของแถม” ออกทำให้ในปัจจุบันนี้สามารถโฆษณาในลักษณะการแถมพก หรือให้รางวัลด้วยการเสี่ยงโชค หรือมีการให้ของแถมได้ ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้มีการบริโภคในปริมาณที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย แต่หากกฎหมายยอมให้มีการแจกของรางวัลได้แล้ว ผู้บริโภคย่อมเพิ่มปริมาณการบริโภคมากขึ้นเพื่อเสี่ยงรางวัลเสี่ยงโชคอย่างแน่นอน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ และบัญญัติห้ามไว้ดังเช่นในอดีต พร้อมทั้งเพิ่มมาตรการในการตรวจสอบและบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นหากมีการกระทำความผิด เพราะสุขอนามัยของผู้บริโภคเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความคุ้มครอง

4) ปัญหาการควบคุมในกระบวนการผลิตและการจำหน่าย

(1) ปัญหาการควบคุมในกระบวนการผลิต

เนื่องจากเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนมีการใส่ส่วนผสมหลายอย่างในเครื่องดื่ม จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมสารที่ใส่ลงไปในการเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน โดยในปัจจุบันมีประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับส่วนผสมที่สามารถใส่ในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน และมีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ 185/2534 เรื่อง แก้ไขตำรับเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีนกำหนดเกี่ยวกับปริมาณคาเฟอีนที่ใส่ในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนที่จำหน่ายในราชอาณาจักรไม่เกิน 50 มิลลิกรัมต่อหน่วยบรรจุ ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ต้องทำการตรวจสอบว่าปริมาณดังกล่าวเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้เรื่องดังกล่าวแล้ว ในส่วนกระบวนการผลิตเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนพบว่ามีปัญหาคือ มีการพบสารเบนซินปนเปื้อนอยู่ในเครื่องดื่มชนิดนี้ แต่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการใดกับเรื่องดังกล่าว ทั้งที่การบริโภคเครื่องดื่มที่มีสารเบนซิน นับเป็นข้อเท็จจริงที่อันตรายต่อผู้บริโภคอย่างมาก

(2) ปัญหาการควบคุมในกระบวนการจัดจำหน่าย

การจำหน่ายเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนในประเทศไทย ในปัจจุบันนี้ เป็นไปตามระบบการค้าเสรี กล่าวคือ ไม่มีการจำกัดอายุหรือบุคคลหรือสถานที่แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เป็นเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสมสำหรับบุคคลบางกลุ่ม เช่น ผู้ที่ไวต่อสารคาเฟอีน เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้ป่วยบางอาการ ดังนั้น จึงควรมีการควบคุมเป็นกรณีพิเศษแยกต่างหากออกมมาจากเครื่องดื่มทั่วไป

5) ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการลงโทษ

ในปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดบทลงโทษ หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายในแต่ละเรื่องไว้ เช่น การโฆษณาที่เกินความจริง การโฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ายังคงพบเห็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย อาจเนื่องด้วยบทลงโทษยังไม่รุนแรงพอ หรือเนื่องจากระบวนการในการลงโทษที่ไม่เข้มงวดพอ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย สมควรมีการแก้ไขให้สามารถนำกฎหมายที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนของต่างประเทศ

1) ความหมายของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน

ในต่างประเทศมีการให้ความหมายของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนไว้อย่างชัดเจน เช่น เครื่องดื่มผสมคาเฟอีน คือ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ โดยมีการใส่คาเฟอีนและสารอื่น ๆ หรือในสหภาพยุโรปได้ให้คำนิยามของเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนว่า คือ เครื่องดื่มให้พลังงาน (Energy

Drinks) โดยเป็นเครื่องดื่มที่มีสารคาเฟอีน ทอรีน กลูคูโรโนแลคโตนและสารอื่น ๆ ในปริมาณสูง เป็นต้น

2) หน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ในต่างประเทศความปลอดภัยในอาหารเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น จึงมีหน่วยงานที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างชัดเจน อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (U.S. The Food and Drug Administration: U.S. FDA) รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของเครื่องสำอาง ยา อุปกรณ์การแพทย์ และอาหาร ซึ่งรวมถึงเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนด้วย นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีสำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อมสหรัฐอเมริกา (Environmental Protection Agency: EPA) ทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นพิษที่เกิดขึ้นในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน เช่น การกำหนดค่ามาตรฐานการปนเปื้อนของสารเบนซินในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนไว้ที่ไม่เกิน 5 ส่วนต่อหนึ่งพันล้านส่วน เป็นต้น

3) มาตรการควบคุมเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนของต่างประเทศพบว่าจะมีการควบคุมถึงความปลอดภัยของตัวผลิตภัณฑ์โดยมีการกำหนดปริมาณของสารที่ใส่ลงไปในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับเอมิเรตส์ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนในหน่วยบรรจุ 100 มิลลิกรัม ให้มีคาเฟอีน (Caffeine) ไม่เกิน 32 มิลลิกรัม สารทอรีน (Taurine) ไม่เกิน 400 มิลลิกรัม และสารอินโนซิทอล (Inositol) ไม่เกิน 20 มิลลิกรัม เป็นต้น รวมไปถึงมีการกำหนดให้มีการแสดงค่าเตือนบนฉลากในการดื่มเช่นเดียวกันในประเทศไทย

นอกจากนี้กฎหมายของต่างประเทศมีการกำหนดควบคุมปริมาณค่ามาตรฐานของสารเบนซินที่ปนเปื้อนในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในสหภาพยุโรป มีการออกข้อกำหนดของค่าเบนซินที่อาจเกิดขึ้นในน้ำดื่มได้ไม่เกิน 1 ส่วนต่อหนึ่งพันล้านส่วน ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีข้อกำหนดดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ส่วนการควบคุมเกี่ยวกับกระบวนการจำหน่าย กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับเอมิเรตส์มีการกำหนดไว้ว่า การวางจำหน่ายต้องวางแยกจากเครื่องดื่มทั่วไป ร้านค้าที่จำหน่ายต้องมีป้ายแสดงค่าเตือนอันตรายจากการดื่มเครื่องดื่มชนิดนี้ หน้าตู้เย็นบรรจุสินค้า และห้ามจำหน่ายให้แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ สตรีมีครรภ์ นักกีฬา และผู้ที่เป็นโรคหัวใจ โรคกระเพาะอาหาร และโรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันนี้การควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ยังมีบางส่วนที่เป็นปัญหาที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบัน ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ให้เหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้บริโภคมากกว่านี้ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรมีมาตรการต่างๆ ที่เป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวสินค้า ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มผสมคาเฟอีนให้แก่ผู้บริโภคมากกว่าในปัจจุบัน และมีการกำหนดให้มีการแสดงชื่อ “เครื่องดื่มผสมคาเฟอีน” บนผลิตภัณฑ์ดังกล่าวที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน
- 2) การควบคุมดูแลผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มผสมคาเฟอีนนั้น ควรจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการกำกับดูแลไว้โดยเฉพาะ และเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบผลิตภัณฑ์ เพื่อควบคุมดูแลทั้งในขั้นตอนการผลิตและขั้นตอนการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ควรมีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเป็นมาตรการที่รุนแรงและเคร่งครัดเพื่อสร้างความเกรงกลัวต่อการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยมีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน ไม่มีมาตรการผ่อนผันให้แก่ผู้ฝ่าฝืน
- 4) ควรนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการโฆษณาของผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนที่เคยบังคับใช้ในส่วนที่ว่า “การโฆษณาเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน ต้องไม่โฆษณาในลักษณะการแถมพก หรือให้รางวัลด้วยการเสี่ยงโชค หรือมีการให้ของแถม” กลับมาใช้บังคับกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเช่นเดิม
- 5) ควรมีการกำหนดควบคุมความปลอดภัยในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนโดยเฉพาะในเรื่องของปริมาณสารเบนซินที่อาจเกิดขึ้นในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน กล่าวคือ กำหนดห้ามมิให้มีการใส่สารกันบูดที่มีส่วนในการเกิดสารเบนซินในเครื่องดื่มชนิดนี้ แต่หากไม่สามารถทำได้ ควรมีการกำหนดค่ามาตรฐานในการที่สามารถพบสารเบนซินได้ โดยเทียบปริมาณอัตราส่วนเป็นหนึ่งส่วนต่อหนึ่งพันล้านส่วน หรือเท่ากับ 1 PPB (Part Per Billion) ต่อในหน่วยบรรจุ
- 6) ควรมีการจำกัดอายุผู้บริโภคที่สามารถซื้อเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนได้ เนื่องจากเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเป็นเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอายุของผู้บริโภคชาวไทยที่สามารถบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนได้
- 7) ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยมีการกำหนดบทลงโทษเป็นการเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยมีการกำหนดบทลงโทษเป็นการเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน ที่รุนแรงและเคร่งครัดมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

โรงพยาบาลกรุงเทพ. เครื่องดื่มชูกำลังให้บอกว่าไม่. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2555, จาก

<http://www.bangkokhospital.com/news>

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เมืองดูไบ กรมส่งเสริมการส่งออก. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555, จาก

<http://112.121.130.150/ditp/attachments/article/doc/55/55001748.pdf>

(ม.ป.ป.). ระบบรักษาความปลอดภัยในอาหารของสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2555, จาก

http://moacdc.thaiembdc.org/Reports/Food_ST/Chapter_1.

รายการ sponge ฉลาดสุดๆ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2554.

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555, จาก

<http://www.thaitradeusa.com/home/wp-content/uploads/2011/07/54.01-Food-report.pdf>

ข่าวมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค วันศุกร์ที่ 16 ธันวาคม 2554 สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2555, จาก

<http://www.consumerthai.org/main/index.php?>

กฎหมาย

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ 185/2534.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 214) พ.ศ.2543 (ฉบับที่ 230) พ.ศ. 2544 และ (ฉบับที่ 290) พ.ศ. 2548.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 59 ง.

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 ตอนพิเศษ 669 ง.

ภาษาต่างประเทศ

ELECTRONIC SOURCES

U.S. Food and Drug Administration. Retrieved 20 May, 2012, from <http://www.cfsan.fda.gov/~dms/dscmps7.html>.

Australian Beverages Council. Retrieved 23 May, 2012, from <http://www.australianbeverages.org/scripts/cgiip.exe/Wservice=ASP0002/ccms.r?Pageld=10111>

Benzene in Soft Drinks and Other Beverages. Retrieved 3 June, 2012, from <http://web.archive.org/web/20080326000127/www.cfsan.fda.gov/~dms/benzqa.html>

Food Standards Agency, United Kingdom. Energy Drinks Follow-Up Letter. Retrieved 21 May, 2012, from <http://www.foodstandards.gov.uk/multimedia/webpage/energydrink2>.